

Сергатюк Юлія Володимирівна,
студентка IV курсу спеціальності «Документознавство та інформаційна діяльність», Національний університет «Острозька академія»

ПСИХОЛОГІЧНІ ОСНОВИ ІНФОРМАЦІЙНОЇ ПОЗИЦІЇ МОЛОДИ

У статті розглядається специфіка та сутність позиції як системи ставлень загалом та інформаційної позиції сучасної молоді зокрема. Окрім того, виявлено основні чинники формування ставлення молоді до інформації та виокремлено мотиви вибору того чи іншого ЗМІ.

Ключові слова: позиція, інформація, ставлення, ЗМІ.

В статье рассматривается специфика и сущность позиции как системы отношений в целом и информационной позиции современной молодежи в частности. Кроме того, выявлены основные факторы формирования отношения молодежи к информации и выделены мотивы выбора того или иного СМИ.

Ключевые слова: позиция, информация, отношение, СМИ.

The article deals with the specificity and nature of the position as a system of attitudes in general and the informational position of today's youth in particular. In addition, identifies the main factors of forming the attitude of young people to information and specifically mentioned the motives of choice of a particular media.

Keywords: position, information, attitudes and media.

Розвиток сучасних інформаційних і комунікаційних технологій, зростання кількості інформації все більше визначають сутність нашої епохи. Новітні інформаційно-комунікаційні технології роблять величезний перетворювальний вплив на всі сфери сучасного суспільства як у межах національних кордонів, так і у світі в цілому. В сучасному світі виникає потреба визначення позиції як системи ставлень суспільства до такого значного та стрімкого зростання інформації, оскільки все частіше виникають

проблеми з сприйняттям та опрацюванням такого масиву інформаційних потоків. Оскільки молодь є прогресивною ланкою суспільства, то саме її ставлення до інформації набуває все більшої актуальності.

Перш за все варто визначити, що ж таке позиція взагалі та інформаційна позиція зокрема. Суспільне середовище, потреби, інтереси, цінності, ціннісні орієнтації, соціальні норми, а також певним чином спрямовані емоції зумовлюють формування та існування життєвої позиції особистості. Позиція особистості включає в себе її орієнтацію у навколишньому світі, у тому числі ціннісну орієнтацію, її ставлення до інших людей, установку і готовність до здійснення певних дій, форми, а також способи цього здійснення [4, с. 52].

Позиція (лат. *positio* – становище) – погляди, уявлення, установки особистості відносно умов її життєдіяльності. Позиція особистості показує реальне діяльнісне ставлення людини до подій [6].

Життєва позиція в деяких авторів розглядається як «здобута людиною освіта, рівень професіоналізму, соціальне положення [1, с. 40]», тобто фактично прирівнюється до соціального статусу. Схожа думка В.Н. Маркіна, згідно якої «життєва позиція – це спосіб включення особистості в життєдіяльність суспільства: сукупність поглядів, переконань, соціально значущих, перш за все професійних, умінь і відповідних ним дій особистості [3, с. 45]». Соціальну спрямованість у визначенні життєвої позиції продовжує С.А. Прядков. Він розкриває суть життєвої позиції як «стійкої, усвідомленої системи поглядів людини на життя як концепцію, на свою діяльність», а також «як систему відносин людини до суспільства, до самої себе, обумовлену положенням людини в системі суспільних відносин [8]».

Вказані вище трактування «життєвої позиції» К.А. Абульханової-Славської, В.Н. Маркіна, С.С. Мірошникової і ін. можна віднести до соціологічного підходу, при якому позиція відображає соціальні статус, положення або ролі особистості.

Крім соціологічного, існує психологічний підхід, в якому позиція розуміється як стійкий структурний компонент особистості. Так, С.Л. Рубінштейн, розкриваючи суть життєвої позиції, писав, що основою її є «світогляд, який визначає реалізацію життєвої

позиції, виявляється в діяльності і поведінці відповідно усвідомленим цілям особистості, яка володіє можливістю вибору цілей і засобів їх досягнення, оскільки в них найповніше виявляється активність, індивідуальність і самостійність особистості [9, с. 361]».

В.М. Мясичев зазначає, що психологічне ставлення – це цілісна система індивідуальних, вибіркового і свідомих зв'язків особистості з різними сторонами дійсності. Діяльність і поведінка однієї й тієї ж особистості кожного конкретного моменту визначаються її ставленням до різних сторін дійсності, видами ставлення, які впливають з історії розвитку особистості [5, с. 10].

Отож, основними напрямками будь-якого ставлення, можна виокремити наступні:

1. індивідуальні – зазвичай є вродженими, виявляються переважно в конкретно сформованих психологічних особливостях ставлення молоді до інформації (зокрема, широта-вузькість діапазону еквівалентності)

2. вибіркові – ставлення, що виявляються в основних типах, моделях збору різноманітної інформації.

3. свідомі – вища ступінь розвитку особистості, що визначається рівнем свідомого ставлення до суспільства та інформації як важливого елемента сучасного світу; позначають собою конкретні зацікавлення в тій чи іншій інформації, інтереси тощо.

Переходячи до власне інформаційної позиції сучасної молоді, варто відзначити, що інтелектуальна потреба отримання нових знань як один з механізмів, що зумовлюють існування і подальший розвиток суспільства, головним чином, за допомогою засобів масової інформації (ЗМІ) – друкованих та електронних. Діяльність ЗМІ має свої закони, серед яких важливе місце займають закони формування ставлення людей до соціальної, у тому числі масової інформації.

Для аналізу ставлення молоді до інформації може бути представлена система рівнів цього ставлення, що побудована «по лінії споживання», вибору інформації:

1) вибір конкретного джерела інформації (газети, журнали, радіо, телебачення);

2) вибір джерел інформації у рамках окремих засобів (центральні або місцеві канали, окремі видання);

3) вибір окремих повідомлень (матеріалів, передач) в об'ємі матеріалів, що постачаються конкретним джерелом інформації;

4) вибіркове сприйняття (запам'ятовування, засвоєння, оцінка) матеріалу і його частин;

5) актуалізація інформації у свідомості й поведінці споживача інформації.

Вибір того чи іншого засобу інформації у системі ЗМІ (преси, радіо, телебачення, Інтернет, книга тощо) чи окремих джерел у рамках цих засобів (певна газета чи конкретний канал) відбувається під впливом багатьох факторів: кількість вільного часу, дохід на одну людину в сім'ї, зацікавленість в певному виді інформації, можливість доступу до джерел інформації тощо.

Представники різних суспільних наук підкреслюють принципову важливість мотиву як елемента структури ставлення особистості до певного джерела інформації. Тому важливо проаналізувати основні характеристики найбільш поширених ЗМІ і, відповідно, мотиви звернення молоді до того чи іншого ЗМІ.

Мотиви звернення до телебачення частіше пов'язуються з наступними аспектами: наявність звуку, зображення, динаміка, особливості сприйняття (легкість, можливість побачити події своїми очима) – таке уявлення пов'язане з вірою у те, що телеінформація менше піддається раціональній обробці, ніж друкована. Радіо як вид ЗМІ спрямоване на аудіальний канал, повідомлення, що передаються цим ЗМІ, зазвичай короткі, лаконічні. Саме тому велике значення в цьому випадку надається голосам, тембрам, звукам, мелодіям. Радіо на сучасному етапі втрачає свою популярність, особливо серед молоді, у зв'язку із інтенсивним розвитком новітніх технологій. Хоча варто підкреслити, що ним продовжують користуватися, але швидше як «музичними шпалерами», аніж як джерелом пошуку інформації.

Друковані ЗМІ за своїм призначенням є довготривалими, спрямовані на візуальний канал сприйняття інформації. Приваблюють аудиторію можливістю вибіркового сприйняття поданої інформації, наявністю наочного матеріалу (фото, ілюстрації), колористикою та аналітичністю викладу [7, с. 34].

Електронні ЗМІ, зокрема Інтернет, в сучасному суспільстві набувають все більшої популярності, в особливій мірі серед мо-

лоді. Основними рисами та підґрунтям для мотивів звернень до електронних ЗМІ є: інтертекстуальність (система зв'язку між окремими документами за допомогою вбудованих в текст гіперпосилань, що полегшує і пришвидшує процес пошуку інформації), інтерактивність (багатосторонній обмін між користувачами), наявність швидкого зворотнього зв'язку, мультимедійність (злиття всіх каналів передачі інформації в одне ціле, можливість передачі інформації у різних знакових системах: текстова, звукова, фото, відео, анімація, що значно покращує сприйняття інформації) тощо [9].

Отже, в контексті стрімкого розвитку суспільства, зростання ролі інформації в усіх сферах життя, постає потреба з'ясування позиції молоді як найбільш прогресивної соціальної групи до інформації. Позиція молоді щодо інформації як система ставлення – це цілісна система індивідуальних, вибіркового і свідомих зв'язків особистостей з різними сторонами дійсності. Позиція може бути визначена як стійка, внутрішньо усвідомлювана система поглядів людини на життя, на свою діяльність, а також система ставлення її до суспільства, до інших людей, до самої себе, яке зумовлене домінуючими соціальними цінностями.

Література:

1. Абульханова, К.А. Время личности и время жизни [Текст] / К.А. Абульханова. – СПб. : Алетей, 2001. – 304 с. – ISBN 5-89329-377-0.
2. Вплив електронних ЗМІ на функціонування мови в інформаційному суспільстві [Електронний ресурс]. – Дата доступу : 23.11.2011. – Режим доступу : <http://vybory.org/articles/96.html>. – Заголовок з екрану.
3. Маркин, В.Н. Жизненная позиция личности как психолого-акмеологическая категория и феномен социального самоутверждения [Текст] / В.Н. Маркин // Мир психологии. – 2005. – № 4. – С. 45-50.
4. Мацкайлова, О.А. Особенности становления субъектной позиции в старшем школьном возрасте [Текст] / О.А. Мацкайлова // Педагогические проблемы становления субъектности школьника, студента, педагога в системе непрерывного образования. – Волгоград : Изд-во ВГИПКРО, 2003. – Вып. 12. – С. 51-54.
5. Мясичев, В. Н. Психология отношений [Текст] / В.Н. Мясичев. – М : Издательство «Институт практической психологии», Воронеж: НПО «МОД ЭК», 1995. – 356 с.

6. Особливості поведінки особистості у групі [Електронний ресурс]. – Дата доступу : 25.11.2011. – Режим доступу : <http://studentam.net.ua/content/view/3296/97/>. – Заголовок з екрану.
7. Почепцов, Г.Г. Теория коммуникации [Текст] / Г.Г. Почепцов – Рефл-бук Ваклер, 2003. – 656 с. – ISBN: 587-983-101-9
8. Прядков, С.А. Життєва позиція особистості в аспекті сучасного соціально-філософського осмислення [Електронний ресурс] / С.А. Прядков // Філософський альманах «Мультиверсум». – К. : Центр духовної культури, 2004. – №40. – Дата доступу : 30.11.2011. – Режим доступу : http://www.filosof.com.ua/Jornel/M_40/Pryadko.htm. – Заголовок з екрану.
9. Рубинштейн, С.Л. Проблемы общей психологии [Текст] / С.Л. Рубинштейн – СПб. : Издательство «Питер», 2000. – 424 с.